

79.
AUSPICE ET DUCE DEO!

De

SALE,

DISSERTATIO PHYSICA,

Quam

ADFULGENTE SUMMO NUMINE

Et

Suffragante Ampliss. Facult. Philos.

In Illustri ac Regia Aboæ Academia,

Sub PRÆSIDIO

Viri Amplissimi

DN. PETRI HAHN,

Scient. Natur. Prof. Publ. & Bibliothecarii Regii, Præceptoris & Promotoris jugiter devenerandi.

Publico deferretur examini,

ad diem 19 Aprilis, Anni MDCCII.

Loco horisque consuetis,

Reg. Stipend.

CANUTUS HAHN,

Smol.

Impr. apud Jo. WAL.

LECTURIS BENIGNIS
SALUS.

Andidis censorum judiciis videar fortassis materiam dignam sistere, sed viribus meis longe superiorem ingeniumque subactius exigentem. Fateor quidem L.B. me hujus expositioni imparem: Te tamen scire pervelim, non proprio ausu, sed serio eorum suasu, quorum interest, hunc qualemcumque ingenii fœtum luci me permittere meditatum fuisse, quorum ductu argumenti hujus, de SALE translationem fui aggressus, quod nobilitate qua est atque elegantia, facile in sui amorem, me adhuc inexpertum, quantis difficultatibus impeditum esset, invitaret; ubi autem fores ejusdem, prima fronte aperui oculosq; vel tantillum circumtulit, oppido mihi obvenit, virès hasce juveniles non adeo in eruditorum choro excultas, sed telis fortune graviter sauciatas, voto meo minus respondere. Æquabilitas tamen, quæ in quavis fortuna servanda est, cujus etiam ope omnis fortuna

tuna ferendo superanda, animum addidit, illaq;
libertas & sciendi cupido, quam nobis ipsa inge-
neravit natura, bonorum stimulatio atque Tuus
favor spem venie polliceri, satiusque in re no-
bili aliquid audere, quam nil quidquam pre-
diffidentia attingere, suadere videntur. Proin-
de ut vel meorum satisfacerem desiderio vel
Tuum ne prorsus negligerem favorem, materiam
in vita utilitatis plenam, non ut ejus exigit no-
bilitas, sed ut potuit ingenii mei tenuitas disqui-
sitioni subjicere tentabam, eamque quatuor
Sectionibus leviter adumbrare adnitebar.
Auctorum allegatorum prolixitatem capere
non valuerunt pagellarum angustiae, sensum
eorum Tibi, verborum brevitate, qua par est,
exhibere sat putavi, satis autem facere vel o-
mnibus vel paucis in hoc negotio non fuit ma-
teria subtilitas, nec ingenii mei vires, sin vero
uni satisfiat, voti damnatus sum. Tui insuper
animi candorem hosce exiles meos conatus boni
consulturum confido, quod si feceris, animum ad
audenda meliora inflammabis. Faveat itaque
& adspiret cæptis ille, sine cujus Numine irriti
sunt omnes mortalium conatus.

SECTIO PRIMA.

§. I.

Inter tot alia, quæ nos
ubiq; circumstant Sum-
mi Opificis opera stu-
penda, haud in medio-
crem admirationem
homines ab antiquo deduxit admi-
randa illa SALIS NATURA, in qua per-
scrutanda, *Aristoteles*, magni olim
nominis Philosophus, memorante
Caelio Rhodino diem præ tædio obis-
se dicitur: In cujus cognitionem ex-
actionem ut facilius nobis pateat pro-
gressus, consultum erit in genuinam
Nemini notationem, statim ab ipso li-
mine, ut monet *Cicero* inquirere;
quam mox varia ejusdem excipiet
Significationis acceptio, eique *realis* sub-
jungetur *Argumenti tractatio*. Vo-

*Antiq.
Lect.
lib. 9.
ca. 8.*

*Off. 1.1.
cap. 2.*

2 cabulum *Salis* à *Saliendo* nonnulli de-
Hen- scendere volunt, quod in igne ex-
doorn. filiat seu crepitet Sal, Cujus rei ra-
Physiol. tio in reali *Salis* consideratione no-
p. 196. bis pateat. Alii autem Sal à *salo* &
Magir. sole dictum existimant: quoniam in
cap. 3. aquis marinis, spuma in extremis
de suc- littoribus relictâ, & à solis æstu de-
cis pre- coctâ, gignitur. Nos autem nata-
tiosus les ejus Græcis tutius adscribi pos-
lib. 5. se putamus, atque sic per meta-
 thesin literarum à græco vocabulo
 ἅλς, quod ipsis etiam sal significat,
 nominis sui originem sortiri, poti-
 ori jure nobis persuademus.

§. II.

Lib. 31. Cum sole & sale, ut submonuit
cap. 9. *Plinius*, nihil sit utilius, ob co-
 gnitam ejus virtutem, voci huic per
 translationem tot superinductæ sunt
 significationum acceptiones, ut ad
Microal: voluptates quoque animi, & face-
lex: tias hominum ingeniosas expri-
Philos. mendas transferit. Sicut enim Sal
p. 976. levitatem quandam cum morda-
 ci-

citate habet, & palatum gratè affi-
 cit; ita nec urbanorum joca salis,
 i. e. jucunditatis, judicii & acumi-
 nis expertia inveniri debent. Sic vi-
 tæ leporem, summam hilaritatem,
 laborumq; requiem, non alio magis
 vocabulo, quam *Salis* nomine innue-
 re solent Auctores. Unde *Terent:* qui *in Eu-*
 habet salem, qui in te est: i. e. morum *nuch.*
 decentiam & sapientiam & *Catullus*, *Act. 3.*
 nulla est in corpore mica salis, hoc *sc. 1.*
 est: nihil venustum, nihil argutum,
 nihil facetum. *Cic:* idem tale & fa-
 cetiis Cæsar vicit omnes. tantum
 quoque olim sal habuit usum in sacri-
 ficiis Hebræorum, ut nesciò ait
Kirckerus; quis divinitatis character *Lib. 6.*
 sali sit impressus, quod maxime e- *sect. 1.*
 jus munere in sacrificiis delectari *de El.*
 voluit DEUS. Unde & מלח ברוח *terra.*
 Sal fœderis dictum fuit *Levit. 2. 13.*
 וכל קובץ מנחתך במלח תמלח ילח
 תשבית מלח בוית אלהיך מעל מנחתך
 & על כל קובצך תקווב מלח
appropinquationem muneris tui in sale
salies, & non cessare facies sal fœderis

DEI tui desuper munere tuo, super omni oblatione tua offeres sal. Et Matth. 5. 13. CHRISTUS Discipulos suos Sal terra nominat ὑμεῖς ἐστέ τὸ ἅλας τῆς γῆς. vos estis sal terra. atque sic pretiosissimæ rei, quam terra gestat assimilatur. Sunt præterea varia salis proprie sic dicti genera utpote: *sal nitrum* succus quidam mire flatuosus & ingenti spirituum copia turgidus. *Alumen*; succus acidus ex aqua, lapidum detrimentis & limo alumino-
lo per variam coctionem concretus. *Vitriolum*; succus itidem acer atque subtilis, particulis metallicis & sulphureo-mercurialibus prægnans, in imis terræ visceribus commixtus &c. quibus omnibus hac vice sepositis *salis communis* naturam & proprietates indagare præcipuus noster erit scopus.

*Achre-
lin Con-
templ.
Mund.
lib. 3.
cap. 3.
Jacob.
Rob.
Tract.
Phys.
Part. 3.
cap. 4.*

§. III.

Salis communis naturam penitus inspicienti, satis innotescat, granulum ejus quodlibet cumulum esse par-

particularum plurium oblongarum
 & rectarum; ac primum quidem
id salis nomine vulgo intelligitur, *Phil.*
 cum sit durum, in aqua tamen dis- *Burg.*
 solvitur, quo quidem titulo alumen, *part. 2.*
 & vitriolum inter sales numeran- *de fos-*
 tur: quamquam forte succi dici de- *silibus*
 beant, quam sales, ut supra monui- *cap 2.*
 mus; particulæ autem subtiliores, *Tract.*
 quas materiam salis constituere pu- *Phys.*
 tamus, suffragante *Robault:* ad tam *Part. 3.*
 variam inflexionem tantamq; parti- *cap. 4.*
 um disgregationem non fuerunt co-
 actæ, dum poris infigerentur omni-
 no rectis, quam dum iis immer-
 guntur, quorum proplasmata un-
 dulata sunt, per unionem satis stri-
 ctam naturam nactæ sunt solidio-
 rem, quam *aqua & alia corpora li-* *Swicer.*
 quida, quæ cum minus materiæ *phys.*
 quiescentis seu terrestris continent, *Aristo:*
 nec figurâ pollent compacta & du- *Cartes:*
 ra, sed instar ramulorum, vel tenui- *p. 50.*
 um filamentorum in quamvis figu- *§. 120.*
 ram agi & varie inflecti possunt.

*Achr.
con-
templ.
Mund:
loco in
supe-
riori
allega-
to.*

Sale Teraqueum globum undiqva-
que esse conspersum experientia
artis spagyricæ, si rerum naturali-
um indolem diligentius examine-
mus, satis superque docet, nec ul-
lum invenias locum, quem condi-
menti hujus balsamum non occu-
pavit, cum nihil in triplici mine-
ralium, vegetabilium, animaliumq;
regno se offerat, quod coctione,
maceratione, distillatione, dilutione
tortum, sal nobis non offerat, Vo-
luit quippe divina providentia, tam
nobilem dotem in conservationem
totius Oeconomix ubiq; exundare.
Sic latet in terra spiritus salis invi-
sibilis, qui rebus omnibus consisten-
tiam virtute sua fixativa confert,
utpote sine qua, nullum corpus con-
stare aut fixari possit. *Kirkerius*; quod
sane in fructibus saporem identi-
dem mutantibus experiri licet, qui
enim acres & amari antea fuerunt,
tandem dulcescunt: sic *allium* & *cæpe*
coctione mitescunt, & aqua infusa
ma-

*de El:
terra
p. 298.*

*Anton
le Grād
Hist.*

macerantur, & acrimoniam depo- 7
nunt: nam cum ignis vel solis calor *Nat.*
partes eorum pervadat, poros quo- *de ob-*
que laxat, viamque rigidis & salsis *viis*
particulis, in quibus sapor eorum *Plant.*
austerus consistit, ad exhalandum *qualit.*
aperit; hinc fructus maturescendo *art. 3.*
suaviores efficiuntur; quia humore *§. 6.*
dilusso, & in auras abeunte, salis
amoniaci vel aliorum portio una
discedit, iis duntaxat relictis, quæ
fructibus suavitatem conciliant.
Nec alia ratione allium & cæpe &
hujusmodi plura aquâ macerata le-
niora evadunt, mitiusque gustus or-
ganum pullant, quam quod salis
particulæ, particulis ipsius aquæ
implicitæ exsolvantur, cum ipsis ex-
primantur & avolent.

§. V.

Hinc apprime se prodit *primum*
principium chymicum salis nomine
insignitum, quo ipso intellectum
volunt Philosophi succum quen-
dam acrem ex teretibus atque ri-
gi-

gidis salis particulis chymistarum
artificio conflatum, eorumq; factis
experimentis primo detectum. Et
differt hoc à sale communi præter-
tim ratione puritatis atque subtili-
tis, cum hoc præter acrem succum
istum chymicum, salis naturæ pro-
pinquissimum; etiam sulphur seu o-
leum, & mercurium seu liquorem
quendam spirituolum in se continet.

Instit: Unde Basso citante Sperl. inquit vix
Phys: illa res est, è qua non eliciuntur à chy-
l. s. c. 4. mistis tres naturæ valde inter se diffe-
Exercis rentes, quarum, quæ subtilior est & vo-
ejusd. latilior, spiritum vocant seu mercurium,
de efflu- quæ vero crassior & pingvior, Oleum vel
vis l. 5 sulphur appellant; quæ vero omnium
Exer. 4. maxime fixa est, sal istis nominatur.

Ro- Et quidquid tandem ab arrificio
haut: Chymistarum in eorum ergasteriis
Tract: sic prodit; naturali quoque modo
Physic. in terræ visceribus oritur, ubi suc-
part. 3. ci interdum acidi & corrosivi oc-
cap. 4. currunt, sali chymico vel aquæ forti
§. 40. haud absimiles, quibus vis inest o-
mne genus corporum etiam solli-
dio-

diorum , infinitis ferme modis dis-
solvendi. hinc *Cartesius* de Sale chy-
mico in meatibus terræ ita differit:
particulæ quarum materia paulo foli-
dior est , quales sunt salis , meatibus
terræ interceptæ atque contu-
sæ, ex teretibus & rigidis, planæ &
flexiles redduntur, non aliter, quam
ferri candentis virga rotunda, cre-
bris malleorum ictibus potest com-
planari: cumque interim hæ par-
ticulæ vi caloris actæ, hinc inde per
meatus istos serpant , duris eorum
parietibus allisæ atque affricæ in
succos quosdam acidos & acres
vertuntur, qui hac ratione â prin-
cipio chymico discernuntur, quod
naturæ non artis opera prodeant
& deinceps cum terra metallica
concreſcant.

9
Prin-
cip.
Phil.
part 4
§. 61.

SECTIO SECUNDA.

§. I.

Salis communis, prout e diversis
globi terraquei locis provenit,
variæ sunt species: est namque
B vel

10 vel *Nativum* ut fossile, quale in Ca-
labria & Polonia è *montibus eruitur*;

Olaus aut è *Campis effoditur*, aut ex a-
Magn. renis colligitur, nec alia indiget
de hu- præparattone, nisi ut contusum
mano mensæ apponatur, & si terrestribus
victu glebis contaminatum fuerit in a-
lib. quam dulcem conjectum purgatur.

XIII. Ejusmodi montes salini sunt, in
cap. 5. Europa Alpes; in Asia Caspii, & in
in Africa *plurimi*, nec non in Ame-
rica circa littora S. Michaelis, ubi
Salina laxa scopulorum instar spe-
ctari, ex itinerariis refert *Kirck*: vel

Philos. *Artificiale* seu factitium, sicque ex
Burg. *vegetabilibus*, animabilibus, urinis a-
Phys. liisque rebus naturalibus sal olim,
part. 2. ad cibos condiendos extrahebant.

de Fos- E salsa maris aqua *sal* oritur ma-
silibus rinum, idque duplici ratione. *Pri-*
cap. 4. *mò* spontanea efflorescentia, quan-
do maris fervens æstus, in spumas
æctus, ad litora scopulosque succum
salinum devolvit, ubi calore solis
siccatus, instar albicantis farinæ sese
tractabilem reddit, quale sal apud
nos

nos ad littora maris alicubi depre- II
hendere licet. *Secundò*, artis indu-
striâ, idque modo eo, quem in Se-
ctionis 3. Paragr. II. expositum da-
bimus.

§. II.

Ex aqua pariter fluviali, lacustri
& fontana sal coctione & distil-
latione extrahi solet, quippe licet
præ se ferat maximam puritatem,
impura tamen est ratione variarum
atomorum, quæ disjunctæ sensum „
fugiunt; conjunctæ non tantum vi „
tu sed & tactu percipiuntur inquit „
Kirck: Est tamen ea inter *sal fossile*, *lib. Hy-*
marinum & fontanum differentia, *drogr.*
quod *fossile* indilutum sit, nullaque *3. cap. 3.*
egeat exhalatione, marinum vero
& fontanum aquis ita immiscentur,
ut vi externa indigeant, quo lepa- *Hist.*
rentur & corpus durum constituent. *Nat.*
Anton le Grand. Inter nativum vero *Art. 3.*
sal, quod naturæ beneficio, & fa- *p. 214.*
ctitum quod artis dispositione ela-
boratur, nulla essentialis seu speci-
fica differentia expectanda est: ars

12
Phyl.
p. 196.

enim sal producere non potest, ut loquitur *Hendoorn* nisi præsupponatur ea naturalia principia ex quibus sal proxime proficiscitur; *Ars* itaque principium salis tantum est remotum, *Natura* vero proximum; cum *ars* externum tantum adhibet ministerium, ipsa vero vis salis producendi à natura proxime emanat.

SECTIO TERTIA.

§. I.

Cum de natura salis diversa diversorum existant sententiarum divortia; ex illis unam alteramve nobis examinandam assumere lubet. Sunt quibus in hac opinionum varietate placet, substantiam *salis* esse sudorem ipsius terræ, quod ex analogia corporis humani cum *Geocosmi* convenientia probare satagunt, sicut enim corporis humani sudor, urina & excrementa ob actionem caloris vitalis salsa sunt, ita parili ratione sudorem

rem terræ ob solis calorem salsum 13
esse oportere, affirmat *Aristoteles. Meteor.*
Verum magna licet analogia cor- *libr. 2.*
pori humano & terræ systemati, *cap. 7.*
respectu occultarum quarundam
venarum & fibrarum, intercedat;
maximam tamen dissimilitudinem
in hac conformitate adnadvertere
licet: alias sudor terræ non ali-
ter ac corporis humani, totus sal-
sedinem præ se ferret, adeoque nu-
spiam in terra, aqua dulcis dare-
tur, cui sudor terræ falsus non im-
misceretur. Fallit præterea, quod
calorem vitalem ut causam imme-
diatam excrementorum & urina- *Instit.*
rum falsedinis assignat *Philosophus. Phys.*
Unde recte *Sperlingius: qualis cibus lib. 4.*
talis sudor, non ob humorum adustio- *cap. 3.*
nem, sed ob salem cibo ac potui per-
mixtum, sic perperam quoque asse- *Vareni-*
ritur Calorem salis, causam effi- *us Gen.*
centem proximam esse falsedinis *part.*
terræ & aquæ marinæ; nam si hæc *lib. 1.*
salis ustione falsa evaderet, idem in *prop. 8.*
aqua dulci calor quoque efficeret,
quod experientiæ reclamatur. §.II.

Com-
ment:

Philos.
libr. 5.
cap. 3.

Magiri autem de salis formatio-
ne hæc fuit sententia, quod ex

commixtione aquæ salæ atq; par-
ticularum terrestrium sal oriatur;

quando scilicet combustione solis
particulæ aquæ in vapores exagi-

tantur, terrestribus relictis. Cujus
verba hæc sunt: Causa efficiens salis

est solis aliorumq; astrorum calor,
qui ex materia salia partes tenuio-

res & dulciores extrahens, terreas
relinquit, easq; percoquendo & adu-

rendo salas reddit: duo namque in-
quit ad salum saporem requirun-

tur; particulæ terrestres, & earum
adustio. ex uno fit sapor, ex altero

autem falsus sapor, ad cujus asser-
tionis infirmitatem ostendendam,

nobis impræsentiarum sufficiat in
medium attulisse verba Jacobi Ro-

bault. qui eos tota via errare affir-
mat, qui maris falsedinem inde o-

riri ajunt quod illius aquæ à sole
comburantur: nullius enim astri ca-

lorem, imo nè flammæ quidem a-
quam

Tract.
phys.
part. 3.
cap. 4.
§. 34.

quam dulcem in salisam permutasse
constat. gratis quoque adstruitur
saporem in partibus siccis solum-
modo consistere: hoc ipso enim ab
odore potissimum differt, quod o-
dor in particulis siccis & tenuibus;
sapor autem in crassioribus & hu-
midioribus consistat, quod etiam

Aristoteles hisce verbis innuere vide *Lib. 2.*
tur: ut *sapor est humidus*, ita *odor est de Ani-*
sicci. Unde si corpus lapidum, quod *malibz*
actu humidum non est, linguae ad- *cap. 9.*
moveatur, sapor ejus percipi ne-
quit, nisi saliva humectetur, hinc
etiam est, quod lingua arida res
siccas quidem tangat, non vero gu-
stet. *Aristoteles* loco citato & *Suicerus Phys:*
nihil sapidum sentitur sine humore. *Erot*
Frustra quoque assignat *Magirus mat:*
terreis particulis sibi relictis sapo- *S. 4to.*
rem: cum enim sal sit mater omnis
saporis; *Sperlingius*; sequitur ne la- *De mi.*
porem quidem absque eo dari, ter- *ra va-*
ramque hoc destitutam insipidam *rietate*
esse, quod *Kirckerus* experimento *terre*

vi- cap. 2.

16 vitri probat, quod licet vera terra sit igne lota, insipida tamen sterilis & infœcunda deprehenditur, cum vi caloris plurimum virium suarum perdiderit, saleque destituta remanserit.

§. III.

Neqve fas est concludere cum Anaxagora falsedinem ex limo terræ provenire, qui putabat hoc ipso, quod flumina in mare ingenti limi mole labuntur, illud falsescere: quidquid enim salis hoc pacto amnium affluxu in mare detruditur, mineris vel montibus salinis, in terra reconditis adscribendum est. Nec minori vanitate turget eorum sententia, qui ut gelu à frigore, ita quoque sal concrefcere statuunt, quorum meminit *Magirus* & habere similem ei generationem. Si enim Sal à frigore concrefceret, à calore dissolveretur: celebratissimū enim est in ore Physicorum à contrariis dissolvi rem quamcunque iis a quibus compacta est. Jam vero
Sal

Comm.

Phys.

lib. 5.

cap. 3.

Salâ nulla re minus solvitur quam â
calore: ficcatur enim magis & indu- 17
ratur ab igne, dissolvitur vero ab a-
qua, ut propterea â frigiditate non
constringatur.

§. IV.

Hisce pro instituto præmissis, af-
ferere non veremur salledinem
maris aliorumque corporum na-
turalium neque sudori, neque fi-
mo ipsius terræ, neque particulis
terrestribus exsiccatis & adustis;
sed propriæ ac unicæ salis sub-
stantiæ adscribendam esse, quæ u-
na cum cæteris mundi speciebus â
DEO Optimo Maximo in ipso re-
rum primordio producta fuit, tum
ad totius perfectionem, tum corpo-
rum aliorum genesin atque fœcun-
ditatem. Jonston: citante Sperlingio, *Instic.*
eaque salis substantia vim deinceps *phys:*
sele multiplicandi, juxta leges natu- *lib. 3.*
ræ modumque quem in thesi 3. Se-
ctionis 1. adtulimus, accepit.

C

§. v.

Duplici autem de ratione Conditorum mari salledinem indidisse haud male statuitur (quæ sive à salis particulis oritur, quas ipsi coævas esse satis probabiliter ex superioribus liquet. Unde & frustra de earum ortu quæstio moveretur: sive in mari ut in terra quædam salis fodinæ ac dissolutæ insint, quæ fortassis renascuntur; ut colligit *Philos. Burg:*) ut nimirum pisces qui ex maris salledine delicias capiunt, aptum inde piscerentur domicilium, atque ibi speciem suam copiosius propagarent & multiplicarent, quin & ut navigationi & ponderibus sustinendis idoneum esset, de priori non ambigendum, cum in mari generentur tam raræ molis pisces, ut loquitur *Curtius*, magnarum navium corpora æquantes, qui alibi nec habitaculo locum inveniant, nec unde sustentari possint, accipiant, de posteriori tanto minus dubitandum, quanto certius docet experientia

ma-

part. 2.
de me-
teoris
cap. 4.
p. 426.

lib. 10.
cap. 1.

mare *Solidis & crassis* patribus con- 19
stare, quæ in minus spatium con- *Cartes.*
trahi possunt, ac proinde imposita *cap. 4.*
onera facilius sustinet, nec illa si- *de me-*
nit demergi: ut refertur de Asphal- *teor.*
tite lacu qui cum *falsissimus est*, p. 134.
hominem manibus pedibusque, *Anton:*
ligatum dorso suo sustinet. Nec *le*
aliam rationem substernere possu- *Grand.*
mus, cur navis in portu altius im- *Art. 5.*
mergatur, quam ubi in altum pro- *de ma-*
vecta est, quam quod aqua, quæ *ri.*
portum replet propter aquæ dulcis
misturam, quæ tum ex fontibus
tum ex fluviis confluit levior est
multumque suæ soliditatis ac gra-
vittatis amittit.

§. VI.

Traditis iis quæ ad salis commu-
nis naturam spectare visa sunt,
haud incommode ad incudem exami-
nis revocamus salsedinis copiam, ra-
tione locorum, quæ cum plane inæ-
qualis sit, & de ea varii varias foveant
sententias paulo fusius eandem per-

201 tractandam aggredimur. Cum vero fundus maris aliter & aliter sese in diversis Oceani Mariumq; districtib9 habeat diversisque proprietatibus, viribusque tum fundi, tum littorum pro ratione loci & dispositione terrestrium portionum, polleat; mare in fundo quam in superficie, non nunquam in littoribus quam in fundo aut medio Oceano, majori salitudine abundare, multis probat *Kirch.* dicens: si mare transierit per mineram sale refertam, aut hiatus spiritibus volatilibus salis, ab ignibus subterraneis sublimatis, pervium invenerit, tum certum est, mare in fundo quam superficie falsius esse, cum eidem immediate â subjectis salis venis perpetuo copiosa falsugo communicetur. Inter illos qui hanc sententiã foveant, agmen claudit *Colleg:* *Burg:* asserens loco in superiore citato, multos esse in alveo maris, salinos montes, Cum tota pene insula quæ Ormuz dicitur, nihil sit præter durum & candidum Sal. neque ullus

fe-

fere in illa insula puteus aquæ dulcis occurrit. Cujus cognitionem nostræ non facimus investigationis: quin lubentes aliis profundiori rerum cognitione & scientia subactis id negotium relinquimus piaque aliorum informatione contenti, iisdem, quæ in superioribus attulimus, insistimus vestigiis.

§. VII.

Nec minus probabiliter conjicere possumus, fundum maris falsius evadere, si consideremus particulas salis, pro ut jam sunt aquis marinis imixtæ, ipsi coævas esse. Chymistæ tal admodum fixum esse probarunt atq; sic in vapores difficilime solvi animadvertunt: nam præter gravitatem, quæ major est quam in aqua, *Ro-* certissimum est admodum difficile *bault.* esse ut Vorticis modo ascendat, *cap. 4.* quod accidit aquæ partibus, quæ *§. 10.* in vapores attolluntur. Quia rigiditas illius partium, quæ invicem colluctantur obstaculo esset e-

C3

jus-

22 *jusmodi motui: Sic non alio modo
quam punctim liceret illis progre-
di: atque in eo situ cujusvis partis
extremitas una terram spectat, con-
tingit gravitatem innatam plus pos-
se in iis fortiter deprimendis quam
materiam subtilem sive spirituolam,
quæ earum apicibus se applicat, in
iis sursum pellendis. Non miramur
ergo aquam salisam dulci pondero-
sorem esse, cum partibus magis
constat crassis, ac solidis ex hoc e-
nim gravitas pendet. Nequit ergo
heic quidquam obstare, quin præ
innata gravitate ea ad invicem jun-
ctæ detineantur, ac proinde cum
corpus durum componant, fundum
petant.*

§. VIII.

UT vero manifestum evadat quod
maxime consideratione dignum
putamus, quomodo particulæ salis,
ut ut fundum petant, universam ma-
ris corpus, usque ad superficiem per-
vadere marique perfecta mixtione
con-

contemperare possunt. Advertendū
 est quod aquæ ea sunt natura ut ju-
 gi motu cientur, & ab eo non ces-
 sant salis particulas interlabendi & *idem*
 se ipsis annulorum instar, circum- *auctor*
 volvendi, atque ita ordinandi & di- *cap. ci-*
 sponendi, ut facilius motum con- *tato.*
 tinuare queant atque etiam celerio-
 rem habere quam si solæ essent. ru-
 pro idcirco paulatim earum nexu
 illos a se invicem dirimunt & conti-
 nuitatem abruptunt atque facile
 cum his partibus intricentur ac im-
 misceantur, & cum libero motu hac
 illacque feruntur sursum de partibus
 salis fere tantum revehant quantum
 ex eis illius gravitas præcipites de-
 dit. Exprimenti loco affert le Grand *Art. 6.*
vitrum aqua refertum inqviens: licet *§. 3.*
 aqua intra vitri Cavitationem con-
 tenta quiescere videatur, & nullam
 agitationem sensus nostri deprehen-
 dant, nihil Obest, quo minus aliquæ
 ab imo vitri sursum ferantur & aliæ
 à summo deorsum, & aliæ à dextra
 ad sinistram & è converso a sinistra
 ad

24 ad dextram pergunt. Quo fit ut a
Geogr. qua statim Salem dissolvat & ejus
Gen. partes ab invicem separet seq̃ illis
part. pro sua flexibilitate insinuat ut in
absol. sua minima resoluta parum ipsius
libr. 1. aquæ prævalet gravitate. Unde et
prop. 9. iam juxta Varenium & Colleg.
part. 2. Burg: *Spiritus nomine veniant particule*
de me- *aquis intricata, fixi autem fundo in-*
teoris *herentes: quas necesse est velut co-*
cap. 4. lumellas existere, sic enim facilius
p. 428. sustinentur. Hinc aqua marina est
aqua pluviali pellucidior: nam mate-
ria subtilis partes aquæ circumagit
non inflectit, cum eæ sint a se invi-
cem sejunctæ; non sibi mutuo im-
plexæ, ut Crines inquit idem auctor
pectinis dentibus discriminati faci-
lius Calamistro Crispantur.

§. IX.

Hoc autem maxime dignum pro-
latu habeatur quomodo scilicet
partes Salis, ab aquæ partibus se
liberant, ac tandem in superficie a-
quarum collectæ, grana constituent;
sci-

sciendum est quamquam in vapores
 difficilime solvatur sal, ideoque ob
partium suarum rigiditatem, quæ mo-
 tui ejusmodi obstaculo esset: ut
 ostendit paragraphus septima hu-
 jus sectionis, negari tamen non
 potest; tempore calido dum aqua
 marina procellis agitur, *quasdam Cartes.*
salis partes ab aqua dulcis partibus cap. 3.
abripit, quia ut plurimum minor *meteor.*
 occurrit resistentia ex parte aëris *de Sale.*
 superius constituti, quam ex parte
 corporum à lateribus & infra exi-
 stentium; quæ multifariam sese con-
 cutiunt & undique se invicem pro-
 pellunt, salis tamen particulæ ma-
 xime solidæ & agitæ ab aquæ
 partibus, secretæ atque desertæ pro-
 pria gravitate præcípites deferun-
 tur in aquam ejusque superficiei su-
 pernatant eadem ratione, qua aci-
 culas Chalybeas aquæ innatare
 compertū habemus, donec eæ, quæ
 in posterum decidunt, sibi mutuo
 incumbentes, initium formationi
 grani præbent, cujus latitudo au-
 gescit pro ut crassescit; quia sem-
 per

26 per plures salis particulæ â lateri-
bus collocantur ad compositionem
laminæ superioris, quam ab initio
accesserint ad constitutionem infe-
rioris. Cum autem nullum amplius
salis fixi vestigiū in vapore attra-
cto relinquant, facile intellectu erit
vapores hosce condensatos & in
imbres & pluvias resolutos, qui sæ-
pe versus polos recidunt, maximè
dulcem spargere aquam.

§. X.

§: 2. **Q**vibus animadversis rationi con-
sect. 4 sentaneum est, ut credamus, sub
Zona torrida seu æquatore id cæ-
teris partibus falsius esse; Quia sol
qui illuc maxime fervescit & radiis
suis perpendicularibus id perpetuo
ferit, ē maris superficie tenuiores
dulcioresque partes attollit & in
vapores exagitat, *rigidis & crassio-*
ribus relictis, quo enim vehemen-
tior est solis æstus, eo magis aqua-
rum exteriora concutiuntur, plu-
resq; ejusmodi vapores educuntur,
unde mare calore æstuque solis in-
cumbentis mirum in modum sal-
se-

tescit, in saxosis etiam littorum fossis maris mediterranei, in quas ventorum impetu, mare diffunditur sponte sal, adustione solis, magno incolarum emolumento concrelescere probat *Kirckerus*. Luculentissimum ergo signum est aquam marinam, quantis vehementioribus radiis everberatur, tanto copiosorem salem producere & falsius fieri.

lib. 3.
byd: Co-
roll. 2.

§. XI.

Qui vero artis industria ex salsa maris aqua sal præparant, loca depressa ad maris littora eligunt, lacunisque ibidem ad magnam altitudinem excavatis in eas aquam salitam, mari exundante, adducunt, eamque cavernis exceptam; aggeribus oppositis, asservant cujus pars, solis ardore accedente, in vapores solvitur unde quod superest, magis sal sapit: aqua autem hæc per parvos canales elicitur, similes ambulacris, quæ areas hortorum distinguunt, eorumque fundo lutum instratum est, quod vix aqua pervadit:

28 dit: quæ cum æstate peraguntur, aqua dulcis soluta in vapores mature abit, atque sic grana salis supra aquam in canalibus resistentem efformantur: grana autem illa figuram ferme cubicam æmulantur, nisi quod tabula superior quadrata inferiori major efficitur; quatuor verò latera aliquantulum sunt convexa; præterea superficies superior in medio plerumque cava: cum grana prima ita formata fuerint, & ad certam magnitudinis suæ molem sint redacta, fundum petunt, aliaque minora sursum cogunt; quæ sese parili ratione in aquarum superficie uniunt, donec aqua tandem tota exsiccata sit, tunc sale collecto, aqua denuo inducitur ut aliud eodē modo conficiatur *Rohault.*

Tract. Phys. part. 3. c. 4. §. 18. Hoc autem in mari hyperboreo ideo non fieri certum est, quia intensissimi frigoris vehementia, continuæ pluviae, nives perennes atque grandines id prohibent, licet vero mare illis in locis sale copioso polleat, auge-

gerur tamen & mole & dulcedine, siquidem aqua salsa uti per sal fixum gravior est, ita fundo quoque vicinior hæret, aqua dulci utpote leviori illi supernatante, quæ cum tenuis & subtilis sit, facile frigore circumstante, *Et aquæ partibus Roha. salis particulas comites non habentibus, T. R. salugine deposita, in glaciem Ph. concrevit quæ etiam dulcis ideo part. 3. est, quod aqua salior condensata §. 8. frigore, gravitate sua subsidat, dulcis vero exuta falsedine, & nivibus pluviisque continuo aucta, uti levitate sua, graviore supernatat, ita circumfuso gelus facile constringitur: Nam ut experientia docet, aqua salsa Kirck. ob crassitiem & pinguedinem tanto l. hydr. in glaciem difficilius, quanto dulcis 3. Cor. ob levitatem facilius abit. rol. 2.*

§. XII.

Amnes vero dulcibus, ut plurimum, licet scateant aquis, salios *Cartes. cap. 3. tamen esse dum è mari proveniant de Sale nullus inficias ibit; constituit enim p. 135. divina sapientia in intimis terræ §. 6. tha-*

thalamis ad necessarios naturalium rerum usus varia antra, cryptas atq; meatus, *quorum nonnulli in extrema ter-*

Roha. *re* superficie aditum pandunt, alii
part. 3. hominibus inaccessi in intimis Geo-
Philos. cosmi penetralibus conduntur, per-
p. 505. hos dum flumina arena aqtue sco-
§. 7. pulis refertissimos, præcipiti lapsu cadunt, demissis intra terram angulosis suis partibus, sale suo exuitur aqua marina; pro ut genus aliquod liquidi, per cribrum percolando, sordes suas, quibus infectum erat, in eo relinquit, & solus purus liquor transmittitur: ita partes Salis cum non sint flexiles, ut particulae aquae dulcis, per illos anfractus, quæ circa arenarum grana reperiuntur, labi non possunt, sed ab aqua per varias arenas percolata transfunduntur & in superficiem terræ effusa separantur; unde dulcis aqua necessario sequitur. Non opinandum autem ad aquarum transcolationem requiri ut pori, per quos transmittuntur angustissimi sint, quoniam
 eo-

eorum aditus confestim à primis
 salis particulis præcluderetur, &
 dulcibus aquæ partibus omnis tran-
 situs impediretur, sed requiritur
 potius, ut aquæ per corpora trans-
 funduntur, quæ parentes salis meatus
 habent, in quibus anguli & flexus
 reperiuntur salis partibus re-
 tinendis idonei. E re quoque erit ut
 corpus illud quod præter grediun-
 tur, satis magnum & compactum
 sit, ut aqua quæ paulatim defluit, &
 omnes salvas partes simul deponere
 non valet sufficiens spatium offen-
 dat, in quo hic unam ibi alteram ex-
 uat, prout angulis aut flexibus à
 quibus retardatur, occurrerit, ac
 proinde aliquid temporis interval-
 lum requiritur, ut omnes depo-
 nat priusquam totum percurrerit.
 animadvertit autem hominum in-
 dustria in quibusdam puteis a ma-
 ri remotioribus aquam salvas re-
 periri, cum vero terra multis planis
 rimis fatiscat fieri facile potest ut
 non satis percolata ascendat, exinde
 ta.

tamen non negamus vicinos mari puteos reperiri aqua dulci abundantes, ea tamen lege ut rivulos suos non ex mari, nisi pertatis obliquas rimas unde percolatione facta in puteum ascendant, sed ex fluminibus vel subterraneis, vel aliis locis aqua dulci

Cartes: scatentibus proveniant & aquæ suæ
loco in puteos commonefaciant. Metuen-
sup: dum autem non est universas illas
alleg: aquas dulces quæ quotidie in mare
Varci ruunt neque ejus magnitudinem au-
lib. I. gere neque abeuntes falsedinem ad-
Geogr: modum minuire. *Sat* enim ex aqua
gener: oceani non absumitur tanta copia
prop. 8. ut magna restauratione egeat.

p. 185. §. XIII.

Arnold. Hinc à curiosis animadverti pot-
Geu- est, quo pacto in regionibus
linx. quibusdam earumque montibus non-
diff. 10. nullis ut excellentissime in transylvani-
de re- cis quam permultis, magnæ salis mo-
cip. ma- les instar lapidum aut petrarum con-
ris §. p. creverint. In Africa dicit Kirck. in-
gentes salis acervos inveniri collium
speciem exhibentes, ita solis ardori-
bus condensatos ut ne imbribus li-
que-

quæſcant, ferro vero difficulter cæ-
 dantur. *Non procul Aſtracano*, mon-
 tes duo memorantur tam ingentis *Petrus*
 molis, tantaq; ſalis copia, ut quam- *Petra-*
 vis ſingulis diebus viginti millia, *jus in*
 fruſta ſigonibus vel rutris exſcin- *descri-*
 dantur, tamen ne minima quidem *ptione*
 pars detracta eſſe videtur, eadem *Ruſſiæ,*
 quantitate indies concreſcente.
 Hæc ſatis exiſtentiam præter ea
 quæ in ſectionis ſecundæ paragra-
 pho prima attulimus probat: ne-
 xum vero caularum majori cum
 indagine conjunctum Neotherici
 hunc in modum expeditum dant:
 Si conſideremus aquam in conca-
 vitates illorum aliquando illuc a-
 ſcendiſſe, particulas flexiles aquæ
 dulcis, illinc præterea per terræ
 meatus huc & illuc defluxiſſe, in-
 flexiles vero ibi quaſi feces, quæ nihil
 aliud ſunt quam ſalpuriffim⁹, reman-
 ſiſſe & per longa temporum inter-
 valla, inſtar lapidum duriffimorum
 propter quietem continuam, radi-
 orum ſolarium ardore, per rimulas
 E mon-

Jacob.

Rob:

Tract.

Physico

part. 3.

Carte-
sius

princi-

piorum

Phil.

part. 4.

montium & riparum semet insinu-
antium illic concrevisse; *sicut salis*
partes agiles non sunt & flexi-
les uti aquæ partes, intelligere fa-
cile est, si confusæ utræque occur-
rant ad transitum per poros obli-
quos, aquæ tantum partes permea-
turas, salis vero hæsitaturas in an-
tractibus illis occurrentibus. Cum
fieri etiam possit ubi viæ sunt sa-
tis aptæ facile salis particulæ à par-
ticulis aquæ dulcis, nec non aëre,
hisce meatibus incluso perque ot-
fensas rimas, vi irrumpente, *per cor-*
poris duri declivitatem sursum attol-
luntur, cumque vi ibi detinentur,
vix inde discutuntur, sed ibi rema-
nent atque sal fixum, constituunt.
Quod experiri licet in vase cujus
labra sunt nonnihil repanda *dum*
aqua salsa in eo evaporatur, omnes
ejus oræ salis crustâ vestiri solent
Nec injuria aquarum ipsis nocere
possit ut in altum adeo provectæ
virtute fiderum atque exsiccatae
sint, difficulter admodum liquescant,
quo.

quoniam omni humore careant, nec
liquoris aliquid restet, quod earum
mollitionem adjuvet, & eo modo
eas inflectat quo ad fluiditatem re-
quiritur. Loci tamen naturæ ratio
summa habenda est ubi namque ea
huic negotio peragendo non sug-
gerat occasionem facile *montes sa-*
linos à primordio rerum cum Plinio
& aliis concedimus extitisse.

SECTIO QUARTA,

§. I.

Luculenta face causa naturali sa-
lis communis terraquei globi
considerata, recto tramite ac-
cedamus ad proprietates, cum e-
nim sal mirum in modum se ha-
bet ad pungenda linguæ filamenta,
causam ejus rei exinde provenire
non ambigimus asserere; *figura lon-*
ga & erecta particularum salis eas
disponit ad motum multo facilio-
rem, punctim procedendo quam
transversim atque ut præterea in-
flexiles sunt, & ex partibus rigidis
maxime constant, quæ in culpidēs
ere-

35
Le
Grand
Hist:
natur:
Foss:
Art. 3.
p. 219.
§. 2.
Lib. 32.
cap. 7.
Kirck:
p. 299.

Ro-
hault:
part. 3.
TR. Pb.
c. 4. §. 5.

Arnold erectæ punctim in linguæ meatus
Geul- incidunt, & ejus fibras penetrant
linx. atque saporis sensum acutissimum
in disp. excitant. *Sunt enim salis particule te-*
phys. de lorum instar quæ vibratæ poros
recip. lubeunt, & magna viejus minutias
Maris concutiunt ac divellunt. quod idem
p. 221. probat Joh. Svicerus *salium minu-*
§. 6. *tie rigide* & spiculorum instar ob-
p. 128. longæ sunt. Unde diffitentes sapo-
§. 194. rem salsum in eo consistere, quod
partes salis in poros linguæ punctim
incidant, cum eas transversum attingere possunt, notare debuissent,
acum non nisi cuspidē pungere,
nec gladium sine acie scindere, re-
liquis autem suis partibus nullum
posse vulnus infligere; Unde quia
in qualibet salis mica permultæ hu-
jusmodi culpidēs inveniuntur, non
potest magis contingere, ut illa in
ore liquecendo, nullas culpidēs in
linguæ poros immittat, quam si
quis nudis pedibus supra spinas
ambulare & nullam læsionem pa-
teretur. Hoc ipso tamen non dero-
ga-

gamus *salē chymico suam virtutem in*
 acredine excitanda juxta lingvæ fi-
 lamenta à salis communis sapore
 Parum licet discrepante ratione ta-
 men aliarum qualitatū magnope-
 re discernitur: fixum quidem pro-
 pter gravitatem suam in decoctione
 non elevatur, Sed in fundo va-
 sis remanet. At volatile sal est
 spirituosum & nihil aliud nisi
 subtilissimus spiritus, qui levissimo
 igne elevatur, atque ideo in distil-
 latione cum ipsa dulci aqua ascen-
 dit & arcte unitus est propter sum-
 mam subtilitatem. Nec tantum in
 aqua marina, sed omnibus fere cor-
 poribus hoc sal volatile cum fixo sale
 reperire Chymia probat quod expe-
 rientissimus, Doct. N. Vallerius ner-
 vose atq; abunde ostendebat; verū in
 quibusdam majori, in aliis minori co-
 pia, majori quidem in herbis acris,
 minori in insipidis & oleaceis: magni
 quidem operis est discrepantiā inter
 fixi salis & Chymici saporem osten-
 dere verū, sagacissimus Rohault hoc
 one-

*in disp.
 putr
 publ:*

onere nos levat afferens: sal fixum

Rob. eo tantum nomine nervos commo-

TR. Ph. veat, quod punctim illis se admo-

part. 3. veat, cum salis chymici partes et-

cap. 4. iam â lateribus incidendo actionem

p. 538. exserere queant.

§. 39.

§. II.

Phil. At mire non afficiet nos, cur sal
Burg. ab aqua distillatione difficulter
part 2. separatur cum tamen in medio O-
de met; ceano aqua pluvialis dulcis est non
cap. 4. minus ac in terra, licet ea genera-
 ta sit per abstractionem halituum ex
 oceano factam fervore & Calore so-
 lis, aut etiam actione ignis subter-
 ranei, quæ evaporatio parum differt
 â distillatione? si consideremus len-
 tam quandam & levem evaporatio-
 nem, qua subtilior elevatur pars ex
 Oceano, quæ etsi magnam partem
 spiritus salini Volatilis concludat, ta-
 men minori copia eum habet, ac si for-
 tiori calore facta esset evaporatio.
 Longâ etiam viam, per quam vapor
 transit, inspiciamus anteqvâ in eum
 locum perveniat, ubi in pluvias con-
 den-

densatur: aliarum quoque particularum in aere existentium admissionem. Halituum insuper ex Oceano sublatorum in nubes condensationem, unde aut conjunctæ hæ particulæ præcipites feruntur aut etiam in minores subdivisæ, igniculis in altiorem locum avolant, quæ omnia facile rem dant expeditam cur dulcis potius in hujusmodi evaporatione aqua sequitur quam in distillatione ubi propter parvam viam adhuc nimis arcte conjungitur spiritus salinus particulis aqueis, Coarcetur quoque vapor vase, neque liberum evolanti spiritui exitum concedit.

*Varenius G. Part
abs: lib.
1. prop.
II.*

§. III.

Agris sterilitatem expugnat sal & terræ insignem fertilitatē addit, hinc ejus aspersu agri quoque feraces efficiuntur, fructumque producant; Sal enim agrorum meatus penetrando, noxium humorem excutit ubi plus satis palustres sunt & nimia

*le
Grand
Art 3.
de Sale.*

uli-

uligine referti; exsiccandi enim vim
 habet sal & humorem e corporibus
 atrovendi. fecunditatem quoque ef-
 ficat moderatus illius in condimen-
 tis usus in mulieribus obesis & quæ
 magna ex parte effictæ sunt ut fa-
 cundæ fiant & conceptui idoneæ.
 Hoc ex eo potissimum oritur, quod
 sal omnem uliginem abstergat, vul-
 vamque plus satis udam & madi-
 dam exsiccet, ac detrum efficiat, ut
genitale semen facilius utero, minus
 lubrico, adhæretcat. Non mulieribus
 modo sed ipsi viri lumbos incitat,
 acrimonia per eos transfusa, tenti-
 ginem movet. Et omnibus denique
 animalibus homini autem ut ani-
 mantium nobilissimo nec non reli-
 quis, ob suam cum corpore huma-
 no analogiam insignem præstat u-
 sum; vasa enim vitiosis humoribus
 oppleta totumque corpus cruditatis
 lue in ~~fectum~~ pervadit sal & cru-
 ditates populiando proritat atque
 pervadendo abstergit prout vir Ce-
 leberrimus nuper docuit.

Doct.
 N. Val-
 lerius
 in le-
 ctioni-
 bus
 publ.
 oriv.

Ex hisce & iis quæ in superioribus
 innuim⁹ facile constat, qua ratio-
 ne salis particulæ carnes â putredine
 arcent, eadem enim figura rigidi-
 tati juncta, efficit ut pervadere va-
 leant poros carniū easque â pu-
 tredine vindicent; *Quia salis partes*
 punctim carniū meatus ingredi-
 endo, non tantum humorem tol-
 lunt, liquidasque partes depopulan-
 tur *sed ad modum paxillorum se ha-*
bent; ibi enim occupant locum tan-
 tundem materiæ crassioris quam
 expellunt; Et cujus agitatio cæte-
 rarum partium dissipationem pa-
 rere posset amplius subsistentes in-
 ter particulas carniū, quasi toti-
 dem exigui clavi, firmi & inflexi-
 les, qui eas invicem unitas conti-
 nent, impedimento sunt, ne aliæ ma-
 gis lubricæ seu plicatiles mixtæ, il-
 las concutientes, loco moveant, atq;
 ita corrumpant corpus, quod com-
 ponunt, hinc fit carnes aliosque ci-
 F bos

*Le
 Grand
 Hist:
 Natur.
 Foss.
 p. 220.
 §. 4.*

42 bos absque putredine servari, imo tractu temporis durescere.

§. V.

Non miramur sane sale in igne crepitare, si consideremus corpora, quibus insunt multæ particulæ tenues, flexiles, lubricæ, aliis crassioribus aut ramosis intertextæ, sed non valde firmiter annexæ, igni ad-mota illas exhalant, hocque ipso siccantur. Nihil aliud enim est sic-cum esse, quam *carere fluidis illis particulis*, quæ cum simul sunt congregatæ, aquam aliumve liquorẽ componunt. Atque hæ fluidæ particulæ corporum meatibus inclusæ, illos dilatant, aliasque ipsorum particulas motu suo concutiunt; quod eorum duritiem tollit, vel saltem imminuit: sed iis exhalatis, aliæ quæ remanent arctius jungi, & firmitus necti solent, sicque corpora durescunt quod in sale deprehendere licet, *ubi perpendendũ particulas aliquas aquæ dulcis cum salis partibus quæ ejusmodi grana constituunt cohæ-rere*

*Cartes.
de Sale
cap. 4.
§. 2.
p. 124.
§. 2.*

*Le
Grand.
Art. 3.
Hist.
Nat.
p. 218.*

rere posse; quæ medio in granorum includuntur & quamdiu non agitantur conglobolatæ ibi remanent: sed accedente intenso calore, qui sat virium, quo se dilatantur, impertiat, tunc id contigit disrupto cum fragore carcere: Eaquæ de causa salis grana igni injecta crepitant: Si enim nullam aquæ particulam in se concludant imo si conterantur & in minutum pollinem reducantur, non cum strepitu resiliunt, quoniam illorum claustra jam effracta esse supponuntur & nihil amplius liquoris inter cæteras partes contineri, quæ ignis appositu dilatentur, unde proprietate crepitandi tunc temporis spoliantur.

§. VI.

Dictis addere licet *παρεργως* uxoris Loth transmutationem in statuam salis, Sacri Codicis ductu, quod nonnullos mire torquet, cur non in quodvis aliud saxum aut truncum fuerit conversa, sed in salinum simulacrum, hujus rei causam

Gen:19.

26.

Sap:10.

7.

Luc:17.

32.

44 iam non male asserimus, alteram
Physicam alteram Moralem, Loci
enim naturam ex omnium histori-
corum monumentis, sale refertissi-
mam deprehendimus, unde potius
in istiusmodi mistam, quo Campus
Sodomæus redundabat, quam in a-
liud quoddam, quo carebat, trans-
formatam, haud vero absimile sta-
tuimus. Accedit moralis, quod sicut
admonitione divina prævia, stulta
mulier sapere noluit, ita damno suo
in salis statuum conversa, formidabili
suo exemplo, inspicientes poste-
ros & insulos mortalium animos
moneret, non contemnendum esse,
quod divini Numinis exacerbata
mens tanto rigore & severitate, ju-

*Kirck:
lib. 6.
sect. 4.
de El.
terra.*

sto suo iudicio vindicaret. De
qua huiusmodi Ænigma,
profertur.

*Cadaver nec habet suum sepulchrum,
Sepulchrum nec habet suum Cadaver,
Sepulchrum tamen & Cadaver intus.*

SIT DEO GLORIA IN SEMPI-
TERNA SECULA.